UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

15 päivänä maaliskuuta 2011*

Asiassa C-29/10,

jossa on kyse sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista tehdyn yleissopimuksen tulkinnasta Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa 19.12.1988 tehtyyn ensimmäiseen pöytäkirjaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Cour d'appel de Luxembourg (Luxemburg) on esittänyt 13.1.2010 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 18.1.2010, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Heiko Koelzsch

vastaan

Luxemburgin suurherttuakunta,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts ja J.-C. Bonichot sekä tuomarit A. Borg Barthet, M. Ilešič, J. Malenovský, U. Lõhmus, P. Lindh ja C. Toader (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: V. Trstenjak,
kirjaaja: hallintovirkamies R. Şereş,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 26.10.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Heiko Koelzsch, edustajanaan avocat P. Goergen,

– Luxemburgin suurherttuakunta, asiamiehinään avocat G. Neu ja avocat A. Corre,

– Kreikan hallitus, asiamiehinään T. Papadopoulou ja K. Georgiadis,

– Euroopan komissio, asiamiehinään A.-M. Rouchaud-Joët ja M. Wilderspin,

kuultuaan julkisasiamiehen 16.12.2010 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista tehdyn, Roomassa 19.6.1980 allekirjoitettavaksi avatun yleissopimuksen (EYVL 1980, L 266, s. 1; jäljempänä Rooman yleissopimus) työsopimuksia koskevan 6 artiklan 2 kohdan a alakohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty vahingonkorvausta koskevassa oikeudenkäynnissä, jonka Heiko Koelzsch on saattanut vireille Luxemburgin suurherttuakuntaa vastaan ja jonka perustana on kyseisen valtion tuomioistuinten Rooman yleissopimuksen edellä mainitun määräyksen väitetty rikkominen. Näiden tuomioistuinten ratkaistavana on ollut vahingonkorvauskanne, jonka pääasian kantaja on nostanut Luxemburgiin sijoittautunutta kansainvälistä kuljetusta harjoittavaa yritystä Ove Ostergaard Luxembourg SA:ta, jonka kanssa hänellä oli työsopimus ja joka oli aiemmalta nimeltään Gasa Spedition Luxembourg (jäljempänä Gasa), vastaan.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia ja tuomioistuimen toimivaltaa siviili- ja kauppaoikeuden alalla koskevat säännöt

Rooman yleissopimus

3 Rooman yleissopimuksen 3 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Sopimukseen sovelletaan sen valtion lakia, josta osapuolet ovat sopineet (lakiviittaus). Lakiviittauksen on oltava nimenomainen tai sen on käytävä riittävän selvästi ilmi sopimusehdoista tai tapaukseen liittyvistä olosuhteista. Osapuolet voivat määrätä valitsemansa lain sovellettavaksi koko sopimukseen tai vain osaan siitä.”

4 Rooman yleissopimuksen 6 artiklan otsikkona on ”Työsopimukset”, ja siinä määrätään seuraavaa:

”1. Sen estämättä, mitä 3 artiklassa määrätään, työsopimukseen otettu lakiviittaus ei saa johtaa siihen, että työntekijä menettäisi sen lain pakottavin säännöksin hänelle annetun suojan, jota lakiviittauksen puuttuessa sovellettaisiin tämän artiklan 2 kohdan nojalla.

2. Sen estämättä, mitä 4 artiklassa määrätään, ja sikäli kuin 3 artiklan mukaista lakiviittausta ei ole, työsopimuksiin sovelletaan:

a) sen valtion lakia, jossa työntekijä tavallisesti työskentelee sopimusvelvoitteiden täyttämiseksi, vaikka hänet on väliaikaisesti lähetetty työhön toiseen valtioon, tai

b) sen toimipaikan sijaintivaltion lakia, joka on ottanut työntekijän työhön, jos hän ei tavallisesti työskentele ainoastaan yhdessä valtiossa,

jollei kaikista olosuhteista ilmene, että työsopimus liittyy läheisemmin johonkin toiseen valtioon, jolloin sovelletaan kyseisen toisen valtion lakia.”

5 Sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista tehdyn, Roomassa 19.6.1980 allekirjoitettavaksi avatun yleissopimuksen tulkintaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa koskevan ensimmäisen pöytäkirjan (EYVL 1998, C 27, s. 47; jäljempänä Rooman yleissopimuksen tulkinnasta tehty pöytäkirja) 2 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Jäljempänä mainitut tuomioistuimet voivat pyytää yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua sellaisesta käsiteltävänään olevassa asiassa esille tulleesta kysymyksestä, joka koskee 1 artiklassa mainittuihin asiakirjoihin sisältyvien määräysten tulkintaa, jos tämä kansallinen tuomioistuin katsoo, että kysymys on ratkaistava, jotta se voi antaa päätöksen:

– –

b) sopimusvaltioiden tuomioistuimet käsitellessään muutoksenhakuasiaa.”

Asetus (EY) N:o 593/2008

6 Rooman yleissopimus on korvattu sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista 17.6.2008 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 593/2008 (Rooma I) (EUVL L 177, s. 6). Asetusta sovelletaan 17.12.2009 tai sen jälkeen tehtyihin sopimuksiin.

7 Asetuksen N:o 593/2008 8 artiklan otsikkona on ”Työsopimukset”, ja siinä säädetään seuraavaa:

”1. Työsopimukseen sovelletaan osapuolten 3 artiklan mukaisesti valitsemaa lakia. Tällainen lakiviittaus ei saa kuitenkaan johtaa siihen, että työntekijä menettäisi hänelle sellaisin säännöksin annetun suojan, joista ei voida sopimuksin poiketa sen lain mukaan, jota lakiviittauksen puuttuessa olisi sovellettu tämän artiklan 2, 3 ja 4 kohdan nojalla.

2. Siltä osin kuin osapuolet eivät ole valinneet työsopimukseen sovellettavaa lakia, sopimukseen sovelletaan sen maan lakia, jossa, tai jollei näin ole, josta työntekijä tavallisesti tekee työnsä sopimuksen täyttämiseksi. Maan, jossa työ tavallisesti tehdään, ei katsota muuttuvan, vaikka työntekijä työskentelisi tilapäisesti toisessa maassa.

3. Jos sovellettavaa lakia ei voida määrittää 2 kohdan nojalla, sopimukseen sovelletaan sen maan lakia, jossa sijaitsee liiketoimipaikka, jossa työntekijä otettiin työhön.

4. Jos tapaukseen liittyvistä seikoista kokonaisuutena ilmenee, että sopimus liittyy läheisemmin johonkin toiseen maahan kuin mitä 2 tai 3 kohdassa tarkoitetaan, sovelletaan tämän toisen maan lakia.”

Brysselin yleissopimus

8 Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla Brysselissä 27.9.1968 tehdyn yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32), sellaisena kuin se on muutettuna Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisestä 29.11.1996 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL 1997, C 15, s. 1; jäljempänä Brysselin yleissopimus), 5 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisessa sopimusvaltiossa:

1) sopimusta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai täytettävä; työsopimusta koskevassa asiassa tämä paikkakunta on se, jossa työntekijä tavallisesti suorittaa työnsä; jos työntekijä ei tavallisesti suorita työtään samassa valtiossa, työnantajaa vastaan voidaan nostaa kanne myös sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa työntekijän palvelukseen ottanut toimipaikka sijaitsee tai oli sijainnut;

– –”

Asetus (EY) N:o 44/2001

9 Brysselin yleissopimus on korvattu tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1).

10 Asetuksen N:o 44/2001 19 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Työnantajaa vastaan, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, voidaan nostaa kanne

1) sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, missä tämän kotipaikka on, tai

2) toisessa jäsenvaltiossa

a) sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä työntekijä tavallisesti työskentelee, tai sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä hän viimeksi työskenteli, tai

b) jos työntekijä ei tavallisesti työskentele tai ei työskennellyt yhdessä ja samassa valtiossa, sen paikkakunnan tuomioistuimissa, missä työntekijän palvelukseen ottanut toimipaikka sijaitsee tai sijaitsi.”

Kansallinen oikeus

11 Henkilöstön edustuselinten muuttamisesta 18.5.1979 annetun Luxemburgin lain (loi du 18 mai 1979 portant réforme des délégations du personnel; Mémorial A 1979, nro 45, s. 948) 34 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Henkilöstön edustuselinten jäseniä ja varajäseniä ei voida irtisanoa heidän toimikautensa aikana. Työnantajan henkilöstön edustajalle tiedoksi antamaa irtisanomisilmoitusta on pidettävä mitättömänä.”

12 Irtisanomissuojasta annetun Saksan lain (Kündigungsschutzgesetz) 15 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”1. Yritysneuvoston jäsenen irtisanominen – – on laiton, elleivät olosuhteet ole sellaiset, että työnantajalla on vakavia perusteita päättää työsopimus irtisanomisaikaa noudattamatta, ja ellei yhteistoimintalain [Betriebsverfassungsgesetz] 103 §:ssä vaadittua lupaa tai sen sijaan tuomioistuimen ratkaisua ole annettu. Toimikauden päättymisen jälkeen yritysneuvoston jäsenen irtisanominen – – on laitonta yhden vuoden ajan – – elleivät olosuhteet ole sellaiset, että työnantajalla on vakavia perusteita päättää työsopimus irtisanomisaikaa noudattamatta; tätä ei sovelleta silloin, kun yritysneuvoston jäsenen tehtävä päättyy tuomioistuimen ratkaisulla.

Irtisanominen on kiellettyä vuoden ajan toimikauden päätyttyä.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

13 Gasa otti Osnabrückissä (Saksa) asuvan kuorma-autonkuljettajan Koelzschin palvelukseensa kansainvälisiä kuljetuksia suorittavaksi autonkuljettajaksi Luxemburgissa 16.10.1998 allekirjoitetulla työsopimuksella. Työsopimuksessa on lauseke, jossa viitataan työsopimuksista 24.5.1989 annettuun Luxemburgin lakiin (loi du 24 mai 1989 sur le contrat de travail; Mémorial A 1989, nro 35, s. 612), ja lauseke, jolla Luxemburgin tuomioistuimille myönnetään yksinomainen toimivalta.

14 Gasa on Tanskan oikeuden mukaan perustetun Gasa Odense Blomster A.m.b.a -nimisen yhtiön tytäryhtiö. Sen toimialana on kukkien ja muiden kasvien kuljettaminen Odensesta (Tanska) pääasiassa Saksaan, mutta myös muihin Euroopan maihin sellaisilla kuorma-autoilla, jotka ovat pysäköityinä Saksassa, muun muassa Kasselissa, Neukirchen/Vluynissa ja Osnabrückissä. Gasalla ei ole Saksassa kotipaikkaa eikä toimistoja. Kuorma-autot on rekisteröity Luxemburgiin ja autonkuljettajat kuuluvat Luxemburgin sosiaaliturvan piiriin.

15 Gasan uudelleenjärjestelystä ja Saksasta lähtevän kuljetustoiminnan vähentämisestä antaman ilmoituksen jälkeen mainitun yrityksen työntekijät perustivat 13.1.2001 kyseiseen valtioon yritysneuvoston (Betriebsrat), jonka varajäseneksi Koelzsch valittiin 5.3.2001.

16 Gasan johtaja irtisanoi Koelzschin työsopimuksen 13.3.2001 päivätyllä kirjeellä 15.5.2001 alkaen.

Kanne irtisanomisen mitätöimiseksi ja vahingonkorvauskanne Gasaa vastaan

17 Kantaja riitautti ensinnäkin irtisanomispäätöksen Saksassa Arbeitsgericht Osnabrückissä, joka totesi 4.7.2001 antamallaan tuomiolla, ettei se ole asiassa alueellisesti toimivaltainen. Koelzsch valitti tästä tuomiosta Landesarbeitsgericht Osnabrückiin, mutta hänen valituksensa hylättiin.

18 Tämän jälkeen Koelzsch nosti 24.7.2002 kanteen Tribunal du travail de Luxembourgissa Gasan sijaan tullutta Ove Ostergaard Luxembourg SA:ta vastaan ja vaati, että kyseinen yhtiö velvoitetaan maksamaan hänelle vahingonkorvausta perusteettoman irtosanomisen johdosta sekä hyvitystä irtisanomisajalta ja maksamatta jääneistä palkoista. Koelzsch väitti, että vaikka sopimukseen oli valittu sovellettavaksi Luxemburgin lakia, oikeusriitaan sovelletaan Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti Saksan oikeuden pakottavia säännöksiä, jotka suojelevat yritysneuvoston (Betriebsrat) jäseniä, koska sopimukseen sovellettaisiin Saksan oikeutta, mikäli osapuolet eivät olisi tehneet lainvalintasopimusta. Näin ollen kantajan irtisanominen on lainvastainen, koska irtisanomissuojasta annetun Saksan lain 15 §:ssä kielletään edellä mainitun Betriebsratin jäsenten irtisanominen ja koska Bundesarbeitsgerichtin (liittovaltion työoikeudellisia asioita käsittelevä tuomioistuin) oikeuskäytännön mukaan tätä kieltoa sovelletaan myös varajäseniin.

19 Tribunal du travail de Luxembourg on katsonut 4.3.2004 antamassaan tuomiossa, että oikeusriitaan sovelletaan ainoastaan Luxemburgin oikeutta, ja soveltanut näin ollen muun muassa henkilöstön edustuselinten muuttamisesta 18.5.1979 annettua lakia.

20 Tuon tuomion sisältö vahvistettiin Cour d'appel de Luxembourgin (Luxemburgin muutoksenhakutuomioistuin) 26.5.2005 antamalla tuomiolla, jossa katsottiin lisäksi, että Koelzschin pyyntö edellä mainitun Saksan lain soveltamisesta kaikkiin hänen vaatimuksiinsa oli uusi vaade, joka oli täten jätettävä tutkimatta. Cour de cassation

de Luxembourg (Luxemburgin kassaatiotuomioistuin) hylkäsi 15.6.2006 antamallaan tuomiolla tuosta tuomiosta tehdyn valituksen.

Vahingonkorvauskanne valtiota vastaan sillä perusteella, että tuomioistuimet ovat rikkoneet Rooman yleissopimusta

21 Kun edellä kuvattu ensimmäinen menettely Luxemburgin tuomioistuimissa oli lopullisesti päättynyt, Koelzsch nosti 1.3.2007 vahingonkorvauskanteen Luxemburgin suurherttuakuntaa vastaan valtion ja julkisyhteisöjen vahingonkorvausvastuusta 1.9.1988 annetun lain (loi du 1er septembre 1988 relative à la responsabilité civile de l'État et des collectivités publiques; Mémorial A 1988, nro 51, s. 1000) 1 §:n 1 momentin nojalla ja vetosi kyseisen valtion tuomioistuinlaitoksen puutteelliseen toimintaan.

22 Koelzsch väitti muun muassa, että edellä mainituilla tuomioistuinratkaisuilla oli rikottu Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 1 ja 2 kohtaa, koska niissä todettiin, ettei hänen työsopimukseensa sovellettu irtisanomissuojasta annetun Saksan lain pakottavia säännöksiä, ja koska niissä hylättiin hänen pyyntönsä esittää ennakkoratkaisupyyntö unionin tuomioistuimelle sen täsmentämiseksi, mikä oli käsiteltävän asian olosuhteissa ratkaiseva kriteeri sen paikkakunnan määrittämiseksi, jolla työ tavallisesti suoritetaan.

23 Tribunal d'arrondissement de Luxembourg (Luxemburg) (alimman asteen tuomioistuin) otti kanteen tutkittavaksi mutta hylkäsi sen. Erityisesti sovellettavan lain määrittämisestä kyseinen tuomioistuin totesi, että Koelzschin ja hänen työnantajansa välistä oikeusriitaa käsitelleet tuomioistuimet ovat perustellusti katsoneet, että työsopimuksen osapuolet olivat määrittäneet sopimukseen sovellettavan Luxemburgin lakia, eikä Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohtaa tullut näin ollen ottaa huomioon.

Tribunal d'arrondissement de Luxembourg totesi lisäksi, että henkilöstön edustuselimiä säännellään työnantajan kotipaikan pakottavilla säännöksillä.

24 Koelzsch valitti tuosta tuomiosta 17.6.2008 ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen.

25 Cour d'appel de Luxembourg katsoo, että valittajan moitteet Luxemburgin tuomioistuinten Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 1 kohdasta esittämästä tulkinnasta eivät vaikuta täysin perusteettomilta, koska kyseiset tuomioistuimet eivät ole määrittäneet kyseisen määräyksen perusteella, mitä lakia olisi sovellettu, jos osapuolet eivät olisi tehneet lainvalintasopimusta.

26 Cour d'appel de Luxembourg huomauttaa, että jos Luxemburgin oikeutta pidetään sopimukseen sovellettavana lakina siinä tapauksessa, että osapuolet eivät ole tehneet lainvalintasopimusta, asiassa ei ole tarpeen verrata tätä lakia kantajan vetoamiin Saksan lain säännöksiin sen selvittämiseksi, kumpi näistä on työntekijän kannalta edullisempi Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla. Jos sitä vastoin Saksan lakia pidetään sovellettavana lakina lainvalintasopimuksen puuttuessa, Luxemburgin oikeudessa säädettyjen irtisanomista koskevien sääntöjen pakottavuuden ei tulisi estää henkilöstön edustajilla irtisanomista vastaan olevaa erityissuojaa koskevan Saksan oikeuden soveltamista.

27 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdassa määrätyillä liittymäperusteilla, kuten työn tavallista suoritusvaltiota koskevalla perusteella, ei voida – toisin kuin Tribunal d'arrondissement de Luxembourg on tuomiossaan katsonut – asiaa enempää tutkimatta syrjäyttää Saksan lakia sopimukseen sovellettavana lakina.

28 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että johdonmukaisuuden vuoksi Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan a alakohdassa olevaa käsitettä ”sen valtion laki, jossa työntekijä tavallisesti työskentelee”, on tulkittava Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa esitetyn käsitteen valossa ja siten, että huomioon otetaan sanamuoto, jota käytetään asetuksen N:o 44/2001 19 artiklassa ja asetuksen N:o 593/2008 8 artiklassa, joissa molemmissa viitataan sen valtion lisäksi, jossa työtä tehdään, myös valtioon, josta työntekijä harjoittaa toimintaansa.

29 Näiden seikkojen perusteella Cour d’appel de Luxembourg on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [Rooman yleissopimuksen] 6 artiklan 2 kohdan a alakohdassa olevaa lainvalintasääntöä, jonka mukaan työsopimukseen sovelletaan sen valtion lakia, jossa työntekijä tavallisesti työskentelee sopimusvelvoitteiden täyttämiseksi, tulkittava siten, että jos työntekijä työskentelee useissa valtioissa mutta palaa järjestelmällisesti johonkin niistä, tätä valtiota on pidettävä valtiona, jossa työntekijä tavallisesti työskentelee?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

30 Koska ennakkoratkaisukysymyksen on esittänyt muutoksenhakuasteen tuomioistuin, unionin tuomioistuin on 1.8.2004 voimaan tulleen, Rooman yleissopimuksen tulkinnasta tehdyn ensimmäisen pöytäkirjan nojalla toimivaltainen ratkaisemaan kysymyksen.

31 Kysymykseen vastaamiseksi on tulkittava Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan a alakohtaan sisältyvää sääntöä ja erityisesti arviointiperustetta, jolla ratkaistaan valtio, jossa työntekijä ”tavallisesti työskentelee”.

32 Kuten Euroopan komissio on perustellusti korostanut, tästä on todettava, että edellä mainittua arviointiperustetta on tutkittava itsenäisesti siten, ettei tämän viittaussäännön sisältöä ja ulottuvuutta voida ratkaista asiaa käsittelevän tuomioistuimen soveltaman oikeuden perusteella vaan ne on määritettävä yhtenäisten ja itsenäisten arviointiperusteiden mukaisesti, jotta Rooman yleissopimukselle voidaan taata täysi tehokkuus sillä tavoiteltujen päämäärien saavuttamiseksi (ks. analogisesti asia C-125/92, Mulox IBC, tuomio 13.7.1993, Kok., s. I-4075, Kok. Ep. XIV, s. I-319, 10 ja 16 kohta).

33 Tässä tulkinnassa ei tule myöskään jättää huomiotta Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa esitettyjen arviointiperusteiden tulkintaa siltä osin kuin näissä määritetään tuomioistuinten toimivallan ratkaisemista koskevat säännöt samalla alalla ja käytetään samankaltaisia käsitteitä. Rooman yleissopimuksen johdanto-osasta ilmenee, että yleissopimus on tehty, jotta edistettäisiin kansainvälisen yksityisoikeuden alalla lainsäädännön yhdenmukaistamista, joka aloitettiin Brysselin yleissopimuksella (ks. asia C-133/08, IFC, tuomio 6.10.2009, Kok., s. I-9687, 22 kohta).

34 Rooman yleissopimuksen 6 artiklan sisällöstä on muistutettava, että mainitussa artiklassa määrätään työsopimuksiin sovellettavista erityisistä lainvalintasäännöistä. Näillä säännöillä poiketaan yleisluontoisista lainvalintasäännöistä, joista määrätään kyseisen yleissopimuksen 3 ja 4 artiklassa, jotka koskevat valinnanvapautta sovellettavan lain valinnassa ja sovellettavan lain määrittelyä koskevia kriteereitä tilanteissa, joissa tällaista valintaa ei ole tehty.

35 Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 1 kohdassa rajoitetaan vapautta sovellettavan lain valinnassa. Tämän kohdan mukaan sopimuspuolet eivät voi sopimuksella estää sen lain pakottavien säännösten soveltamista, jota sovellettaisiin lakiviittauksen puuttuessa.

36 Saman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdassa määrätään erityisistä liittymäperusteista, jotka viittaavat joko valtioon, jossa työntekijä ”tavallisesti työskentelee” (a alakohta), tai sen toimipaikan sijaintipaikkakuntaan, ”joka on ottanut työntekijän työhön” (b alakohta), jos tällaista tavallista työskentelypaikkaa ei ole. Mainitussa kohdassa määrätään lisäksi, ettei näitä kahta liittymäperustetta sovelleta, jos kaikista olosuhteista ilmenee, että työsopimus liittyy läheisemmin johonkin toiseen valtioon, jolloin sovelletaan kyseisen toisen valtion lakia.

37 Cour d’appel de Luxembourg pyrkii ennakkoratkaisukysymyksellään selvittämään, kumpaa edellä mainituista kahdesta ensimmäisestä liittymäperusteesta sovelletaan pääasiassa kyseessä olevaan työsopimukseen.

38 Luxemburgin suurherttuakunnan mukaan Rooman yleissopimuksen 6 artiklan sanamuodosta ilmenee, että ennakkoratkaisukysymyksessä tarkoitettu tilanne, joka koskee kuljetusalan työtä, on tilanne, johon mainitun 6 artiklan 2 kohdan b alakohdassa oleva liittymäperuste viittaa. Jos tällaiseen sopimukseen sallittaisiin sovellettavan samaisen 6 artiklan 2 kohdan a alakohdassa olevaa liittymäsääntöä, tällä tehtäisiin merkityksettömäksi mainitun 2 kohdan b alakohdassa oleva sääntö, joka koskee nimenomaisesti tilannetta, jossa työntekijä ei tee tavallisesti työtään yhdessä valtiossa.

39 Pääasian kantajan sekä Kreikan hallituksen ja komission mukaan sitä vastoin Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaa koskevasta yhteisöjen tuomioistuimen

oikeuskäytännöstä ilmenee, että systemaattinen tulkinta siitä paikkakunnasta, jossa työntekijä ”tavallisesti suorittaa työnsä”, johtaa siihen, että tämän säännön soveltaminen on mahdollista myös tilanteissa, joissa työsuoritus tehdään useissa jäsenvaltioissa. Mainitut osapuolet toteavat erityisesti, että määrittääkseen konkreettisesti tämän paikkakunnan yhteisöjen tuomioistuin on viitannut paikkakuntaan, jolta käsin työntekijä ensisijaisesti täyttää hänellä työnantajaansa nähden olevat velvoitteensa (em. asia Mulox IBC, tuomion 21–23 kohta), paikkakuntaan, jolle työntekijä on tosiasiallisesti keskittänyt ammattitoimintansa (asia C-383/95, Rutten, tuomio 9.1.1997, Kok., s. I-57, 23 kohta), ja toimiston puuttuessa siihen paikkakuntaan, jolla työntekijä suorittaa valtaosan työstään (asia C-37/00, Weber, tuomio 27.2.2002, Kok., s. I-2013, 42 kohta).

40 Sopimussuhteisiin sovellettavasta laista tehtyä yleissopimusta koskevasta Giulianon ja Lagarden selvityksestä (EYVL 1980, C 282, s. 1) ilmenee, että yleissopimuksen 6 artiklan tarkoituksena on ”määrätä säännöstöstä, joka soveltuu paremmin aloille, joilla yhden sopimuspuolen intressit eivät ole tasapainossa toisen sopimuspuolen intressien kanssa, ja varmistaa [näin] sopimussuhteessa sosioekonomisesti heikompana pidettävän osapuolen riittävä suojelu”.

41 Yhteisöjen tuomioistuin on ottanut nämä periaatteet huomioon myös tulkitessaan näihin sopimuksiin soveltuvia toimivaltasääntöjä, joista määrätään Brysselin yleissopimuksessa. Se on katsonut, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa työntekijä harjoittaa ammattitoimintaansa useammassa kuin yhdessä sopimusvaltiossa, on pyrittävä varmistumaan asianmukaisesti siitä, että työntekijää heikompana sopimuspuolena suojellaan riittävästi (ks. vastaavasti em. asia Rutten, tuomion 22 kohta ja asia C-437/00, Pugliese, tuomio 10.4.2003, Kok., s. I-3573, 18 kohta).

42 Tästä seuraa, että sikäli kuin Rooman yleissopimuksen 6 artiklan tavoitteena on varmistaa työntekijän riittävä suojelu, tämä määräys on ymmärrettävä siten, että sillä

taataan työnantajan kotipaikan valtion lain sijasta pikemminkin sen valtion lain soveltaminen, jossa työntekijä harjoittaa ammattitoimintaansa. Työntekijä toimii tämän viimeksi mainitun valtion taloudellisissa ja sosiaalisissa puitteissa, ja – kuten julkisasiamies huomauttaa ratkaisuehdotuksensa 50 kohdassa – työntekoon vaikuttaa nimenomaan tämän valtion ammatillinen ja poliittinen toimintaympäristö. Näin ollen tämän valtion oikeudessa säädettyjen työntekoa koskevien suojelusääntöjen noudattaminen on mahdollisuuksien mukaan taattava.

43 Kun siis otetaan huomioon Rooman yleissopimuksen 6 artiklalla tavoiteltu päämäärä, on todettava, että mainitun yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan a alakohdassa määrättyä kriteeriä, joka koskee valtiota, jossa työntekijä ”tavallisesti työskentelee”, on tulkittava laajasti, kun taas saman artiklan 2 kohdan b alakohdassa määrättyä kriteeriä, joka koskee sen toimipaikan sijaintipaikkakuntaa, ”joka on ottanut työntekijän työhön”, on sovellettava, jos asiaa käsittelevä tuomioistuin ei kykene selvittämään, missä valtiossa työtä tavallisesti tehdään.

44 Edellä esitetyn perusteella Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan a alakohtaan sisältyvää kriteeriä voidaan soveltaa myös pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa työntekijä harjoittaa toimintaansa useammassa kuin yhdessä sopimusvaltiossa, mikäli asiaa käsittelevä tuomioistuin kykenee määrittämään sen valtion, johon työllä on merkittävä liittymä.

45 Edellä tämän tuomion 39 kohdassa mainitun oikeuskäytännön, joka on merkityksellistä myös arvioitaessa Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohtaa, mukaan silloin, kun työsuorituksia tehdään useissa sopimusvaltioissa, kriteeriä, joka koskee valtiota, jossa työtä tavallisesti tehdään, on tulkittava laajasti, ja sillä on ymmärrettävä viitattavan siihen paikkakuntaan, jolla tai jolta käsin työntekijä tosiasiallisesti harjoittaa ammattitoimintaansa, ja jos ammattitoimintaa ei ole keskitetty millekään paikkakunnalle, paikkakuntaan, jolla työntekijä harjoittaa suurinta osaa toiminnastaan.

46 Tällainen tulkinta on lisäksi yhteensoveltuva asetukseen N:o 593/2008, jota ei ajallisesti sovelleta nyt käsiteltävään asiaan, sisältyvän työsopimuksiin liittyviä lainvalintasääntöjä koskevan uuden säännöksen sanamuodon kanssa. Mainitun asetuksen 8 artiklan mukaan on niin, että siltä osin kuin osapuolet eivät ole valinneet työsopimukseen sovellettavaa lakia, sopimukseen sovelletaan sen maan lakia, jossa, tai jollei näin ole, josta käsin työntekijä tavallisesti tekee työnsä sopimuksen täyttämiseksi. Tätä lakia sovelletaan edelleen, vaikka työntekijä työskentelisi tilapäisesti toisessa maassa. Kuten kyseisen asetuksen johdanto-osan 23 perustelukappaleessa lisäksi todetaan, mainittua säännöstä tulkittaessa on otettava huomioon favor laboratoris -periaate, koska heikompia sopimuspuolia on suojattava sellaisilla ”lainvalintasäännöillä, jotka ovat heidän etujensa kannalta suotuisampia”.

47 Edellä esitetyn johdosta ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tulkittava Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan a alakohdassa esitettyä liittymäperustetta laajasti ratkaistakseen sen, onko pääasian kantaja työskennellyt tavallisesti jossain sopimusvaltiossa, ja määrittääkseen sen, missä näistä valtioista.

48 Kun otetaan huomioon työnteon luonne pääasiassa kyseessä olevan kaltaisella kansainvälisen kuljetuksen alalla, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on, kuten julkisasiamies ehdottaa ratkaisuehdotuksensa 93–96 kohdassa, otettava huomioon kaikki työntekijän toiminnalle ominaiset seikat.

49 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on erityisesti selvitettävä, missä valtiossa sijaitsee se paikkakunta, jolta käsin työntekijä suorittaa kuljetustehtävänsä, saa ohjeita tehtäviään varten ja organisoi työnsä, sekä se paikkakunta, jolla työntekovälineet sijaitsevat. Kyseisen tuomioistuimen on niin ikään selvitettävä se paikkakunta, jolla kuljetukset pääasiassa suoritetaan, se paikkakunta, jolla lastit puretaan, sekä se paikkakunta, jolle työntekijä palaa tehtäviensä jälkeen.

50 Tässä tilanteessa ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava niin, että Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että jos työntekijä harjoittaa toimintaansa useammassa kuin yhdessä sopimusvaltiossa, se valtio, jossa työntekijä tavallisesti työskentelee sopimusvelvoitteiden täyttämiseksi mainitussa määräyksessä tarkoitetussa merkityksessä, on se valtio, jossa tai josta käsin työntekijä täyttää olennaisen osan hänellä työnantajaansa nähden olevista velvoitteistaan, kun otetaan huomioon kaikki työntekijän toiminnalle ominaiset seikat.

Oikeudenkäyntikulut

51 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista tehdyn, Roomassa 19.6.1980 allekirjoitettavaksi avatun yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että jos työntekijä harjoittaa toimintaansa useammassa kuin yhdessä sopimusvaltiossa, se valtio, jossa työntekijä tavallisesti työskentelee sopimusvelvoitteiden täyttämiseksi mainitussa määräyksessä tarkoitetussa merkityksessä, on se valtio, jossa tai josta käsin työntekijä täyttää olennaisen osan hänellä työnantajaansa nähden olevista velvoitteistaan, kun otetaan huomioon kaikki työntekijän toiminnalle ominaiset seikat.

Allekirjoitukset